

Fantomgroe
Waarom we steeds harder werken voor steeds minder
- boekbespreking door Bram Castelein -

Auteur: Sander Heijne en Hendrik Noten

Uitgeverij: Atlas Contact

Druk 2, juni 2020

ISBN: 978 90 470 1324 2

www.fantomgroe.com

Dit boek doet een klemmend beroep op een nieuwe koers van onze samenleving. Het is duidelijk dat er iets moet gebeuren, maar wat? Zeker is, vergeef me het cliché, dat als we doen zoals we altijd al deden, we krijgen wat we altijd al kregen. In een tijd waarin de marktwerking in o.a. de energie, telefonie en zorg volledig is doorgeslagen, jonge mensen met een stevige studieschuld nauwelijks kunnen starten op de woningmarkt, gepensioneerden hun koopkracht louter zien dalen en de beurzen het weliswaar nog goed doen, maar tegelijkertijd geen afspiegeling meer lijken te zijn van de alledaagse realiteit, is dit een weinig aantrekkelijk perspectief.

Het boek leest als een trein. Interessante personen worden weer eens over het voetlicht gebracht zoals o.a. Roosevelt, Philips, Smith, Den Uyl, Kok en Lubbers. Het boek lijkt economisch, maar is vooral bijzonder ideologisch. In deze verkiezingstijd, we schrijven maart 2021, is dat een wenkend perspectief dat in dank aanvaard wordt. Want, niet alleen economisch moet het anders, het denken van de auteurs kun je evengoed loslaten op de politiek. In deze verkiezingstijd worden belangrijke thema's geadresseerd in de partijprogramma's. Uiteraard verschillen accenten bij het inmiddels enorme aantal deelnemende partijen van maar liefst 31 stuks! Wat zegt dat over ons politieke systeem? Je kunt allerlei fraaie speerpunten in de partijetalage zetten waarvan op voorhand onzeker is of die een kabinetsformatie overleven; zo je überhaupt al mee mag formeren. Het risico op een coalitie van de middelmaat neemt daarmee evenredig toe: een grote gemene deler waarbij ingeleverd wordt op focus en speerpunten, gewoonweg omdat er anders geen coalitie te formeren is.

In 'Fantomgroe' wordt aangegeven dat de Nederlandse middenklasse zijn primaire inkomen sinds de start van dit millennium met tientallen procenten heeft zien dalen. Daardoor moet de overheid steeds zwaarder ingrijpen om de inkomensverdeling nog enigszins gelijk te houden. Meer dan de helft van de dertigers van nu heeft in absolute zin minder te besteden dan hun ouders op diezelfde leeftijd. Het cijfer dat de verdeling tussen arbeid en kapitaal aangeeft, is gedaald van 80% naar circa 73%. Dat betekent dat er steeds minder van het door werkgevers verdiende geld in het loonzakje van de werknemer belandt. En dat terwijl sinds het einde van de nineties de productiviteit drie keer sneller steeg als het werknemersloon. Er is derhalve sprake van fantomgroe!

Ondertussen gaat het de bedrijven voor de wind. Waar ze in 1995 nog op iedere gulden van het werknemersloon 60 cent winst maakten, is dat inmiddels opgelopen tot een euro winst op iedere euro werknemersloon. In diezelfde periode is de vennootschapsbelasting met 3% gezakt naar 6,5% en namen de bezuinigingen in de publieke sector fors toe. Een sector die op zich geen geld verdient, maar ongelooflijk veel waarde genereert. Een waarde die ook noodzakelijk is voor een succesvol bedrijfsleven. Hoewel de overheid de uitgaven inmiddels wat opschroeft, is het de vraag of hiermee de tendens van een dalende welvaart kan worden afgeremd. Het probleem is dat we de definitie van ondernemerschap en welvaart hebben verengd tot winstoptimalisatie, ongeacht de gevolgen voor klimaat of maatschappij. De flexibilisering van de arbeid leidt tot een verzameling individuen zonder gemeenschappelijkheid en daarmee tot

Fantomgroe
Waarom we steeds harder werken voor steeds minder
- boekbespreking door Bram Castelein -

het eroderen van macht van mediërende instituties zoals vakbonden. Wellicht, zo geven de auteurs aan, biedt de coronapandemie een kans om tot een sociale, schonere en rechtvaardiger wereld te komen. Voor de economie is dan een nieuw, beter en duurzamer verhaal nodig.

De auteurs herdefiniëren economie tot het vermogen van een groep mensen om samen problemen te prioriteren en op te lossen. Economie is daarmee per definitie politiek. Daarmee zijn zij het kruispunt van de veronderstelde economische objectiviteit overgestoken naar politiek activisme. Er moet een economisch model komen dat onafhankelijk is van eeuwige materiële groei. Vervang daarbij de index bruto binnenlands product door een index die gaat over milieu, veiligheid, toegang tot een woning, gezondheid, werk, inkomen en sociale zekerheid. Het boek geeft vervolgens een aantal voorbeelden inzake collectief eigenaarschap en coöperatiemodellen om te laten zien hoe het anders zou kunnen. Ideologisch eindigen zij met de vraag welke wereld we wensen voor onze kinderen. Daarbij hebben zij de overheid herontdekt als schepper van waarde, welzijn en welvaart, nemen afscheid van het bruto binnenlands product als graadmeter voor succes van onze samenleving en stellen een andere betekenis voor van het begrip economie. Het is ingrijpend zeggen ze, maar het moment is nu!

Lineair doordenken en doordoen van waar we nu mee bezig zijn, werkt zoals reeds aangegeven niet meer. Politiek en economie moeten zichzelf opnieuw uitvinden in constructieve, horizontale samenspraak met de samenleving; een samenspraak waarin we echt naar elkaar luisteren en gezamenlijk onze schouders eronder zetten. We moeten willen omdenken en dat ook echt doen. Het boek 'Fantomgroe' is daarbij een belangrijke actieprikkel. Op die wijze wordt fantompijn voorkomen en kan op rentmeesterschap gebaseerde groei op stoom komen!